

رابرت اسکولز

درآمدی بر

ساختارگرایی در ادبیات

ترجمه‌ی

فرزانه طاهری

فهرست

- پیشگفتار ۹
۱. ساختارگرایی چیست؟ ۱۵
- الف) ساختارگرایی به منزله‌ی جنبشی ذهنی ۱۵
- ب) ساختارگرایی به منزله‌ی یک روش ۲۲
۲. از زبان‌شناسی به بوطیقا ۳۱
- الف) زمینه‌ی زبان‌شناختی: از سوسورتا یا کوبسن ۳۲
- ب) نظریه‌ی شعری: یا کوبسن و لوی استروس در برابر ۳۲
- آبر خواننده‌ی ریفاتر ۴۳
۳. یافتن فرم‌های بسیط ۶۷
- الف) فرم‌های بسیط آندره یولس ۶۹
- ب) وضعیت‌های نمایشی اتین سوریو ۸۰
۴. گامی به سوی بوطیقای ساختاری داستان ۹۱
- الف) اسطوره‌نگاران: پراپ و لوی استروس ۹۳
- ب) فرمالیست‌های روس ۱۱۰

۱۳۲	ج) معناشناسی، منطق، و دستور: فرزندان پراپ
۱۶۷	د) نظام‌ها و نظام‌سازان
۲۰۱	۵. تحلیل ساختاری متون ادبی
۲۰۲	الف) نظریه‌ی قرائت تزوتان تودوروف
۲۰۸	ب) رمزگان‌های رولان بارت
۲۲۱	ج) مجازهای ژار ژنت
۲۳۵	۶. تخیل ساختارگرایانه
۲۳۸	الف) نظریه‌های رماتیک و ساختارگرایانه درباره‌ی زبان شعری
۲۵۱	ب) یولیسز: منظری ساختاری
۲۶۵	ج) بینش ساختارگرا در داستان معاصر
۲۷۹	پیوست کتابشناسی
۲۹۵	واژه‌نامه
۲۹۹	نمایه

پیشگفتار

چون می‌خواستم ساختارگرایی^۱ در ادبیات را معرفی کنم، لازم دیدم دست به انتخاب‌هایی بزنم که باید در همین جا به آن‌ها اذعان کنم. چون بر وجوه ادبی ساختارگرایی تکیه کرده‌ام، ناچار وجوه دیگر آن را کم‌اهمیت جلوه داده‌ام. خواننده در این کتاب بحثی درباره‌ی ساختارگرایی در فلسفه، در روان‌شناسی، در تاریخ، در علوم طبیعی یا ریاضیات نخواهد یافت. کتاب‌هایی هستند که این بحث‌ها را در آن‌ها می‌توان یافت، و در کتاب‌شناسی پیوست آن‌ها را ذکر کرده‌ام. اما در این کتاب بر ادبیات تکیه خواهد شد، و تنها اساسی‌ترین مفاهیم زبان‌شناسی و علوم دیگر مربوط به انسان و طبیعت را ارائه خواهیم کرد. درباره‌ی برخی از نام‌های معروفی که معمولاً با ساختارگرایی تداعی می‌شوند - دریدا، لاکان، فوکو - بحثی در کار نخواهد بود. از پدیدارشناسی هم جز برای تمییز آن از ساختارگرایی ذکر نخواهد شد.

دلایل این تمرکز دقیق و تا حدودی انحصاری بر ساختارگرایی در ادبیات از علایق خود من و نیز از برداشت من درباره‌ی نیازمندی‌های

1. structuralism

سایر دانشجویان ادبیات که زبان اولشان انگلیسی است برمی‌خیزد. به‌ویژه امیدوارم موجب آشنایی‌ای با برخی منتقدان فرانسوی بشوم که کارشان هنوز چنان‌که باید در خارج از اروپا شناخته شده نیست اما دستاوردهایشان همین حالا هم بسیار چشمگیر بوده و هنوز هم ادامه دارد. در تلاش برای رسیدن به این مقصود ناچار شده‌ام از سهم شعر، نمایش و سایر قالب‌های سخن ادبی کم کنم و بر ادبیات روایی^۱ تأکید بورزم. قالب‌های اصلی دیگر را به کلی نادیده نگرفته‌ام (شعر در فصل ۲ و نمایش در فصل ۳ بررسی شده‌اند)، اما برای رعایت انصاف در همین ابتدا باید اذعان کنم که به داستان بسیار بیش از هر نوع دیگری از ادبیات توجه شده است. دلایل متعدد است. چون دغدغه‌ی اصلی من ارائه‌ی تفکر انتقادی اروپایی به مخاطبان انگلیسی‌زبان بوده است، بررسی شعر مشکلات خاصی ایجاد می‌کند. چنان‌که همه می‌دانیم، و به دلایلی که ساختارگرایان می‌توانند به تفصیل اثبات کنند، شعر قابل ترجمه نیست. اما باید این احساسم را هم به این حرف اضافه کنم که معلوم شده شعر (دست‌کم تا به این‌جا) به اندازه‌ی داستان تن به نقد ساختارگرایانه نمی‌دهد، و دلایلش را در فصل ۲ با تفصیل بیشتری توضیح داده‌ام.

وضع نمایش کم و بیش فرق می‌کند. چند نقد جالب درباره‌ی نمایشنامه به چاپ رسیده که آشکارا ساختارگرایانه‌اند (مثل کتاب‌های بارت و گلدمن درباره‌ی راسین، و جستار درخشان ژاک اِرمان درباره‌ی نمایشنامه‌ی سینا). ممکن است این تصمیم من که داستان را به بهای کم‌توجهی به نمایش با شرح و تفصیلی بیشتر بررسی کنم خیلی ساده اشتباه بوده باشد. اما قصد من این بود که به جامع‌ترین حدی که در این مجال میسر بود بحثی درباره‌ی این وجه از ادبیات ارائه کنم که ساختارگرایان به جامع‌ترین و عمیق‌ترین شکلی به آن پرداخته‌اند. البته در

این میان علایق و محدودیت‌های خود من هم راهبرم بوده‌اند. بوطیقای داستان مهم‌ترین دغدغه‌ی نظری من در مطالعات ادبی بوده است، و کار قبلی‌ام را در این زمینه مجوزی تلقی کرده‌ام برای ورود به بحث‌های ساختارگرایانه درباره‌ی روایت^۱ و ارائه‌ی بدیل‌های خودم برای برخی فرمول‌بندی‌های ساختارگرایانه، و نیز تکوین موضوعی و رای نکات ارائه شده از جانب بوطیقاشناسان ساختارگرا. امید دارم که ارزش نهایی این کتاب هم بر معرفی چهره‌ها و ایده‌های اصلی این جنبش نقد اروپایی به مخاطبان انگلیسی‌زبان مبتنی باشد و هم بر شرح و تفصیل اصولی از نظریه‌ی ادبی که از بحث ارائه شده در کتاب پدیدار می‌شوند.

یک حذف دیگر هم صورت گرفته که پیش از رفتن به سرکار خودمان باید، در صورت ناتوانی‌ام از توجیه آن، بابت‌اش عذر بخواهم. در این کتاب به بوطیقای ساختارگرایانه‌ی فیلم پرداخته نشده و این به چند دلیل حذفی است جدی. یکی از دستاوردهای اصلی ساختارگرایی رشته‌ی مرتبط اما مجزای نشانه‌شناسی^۲ است که مطالعه‌ی عمومی نظام‌های دلالتی است. زبان انسان یکی از نظام‌های دلالتی است، پیچیده‌ترین نظامی که داریم، اما نظام‌های دیگری هم هستند که اغلب به صورت نوعی شمایل‌نگاری^۳ تصاویر یا انگاره‌بندی رفتار اجتماعی متجلی می‌شوند که می‌توان به صورت نوعی از ارتباط با آن‌ها روبه‌رو شد. انسان‌ها علاوه بر کلام و خط، با زبان اشاره، با سبک لباس پوشیدن، و خیلی طرق دیگر باهم ارتباط برقرار می‌کنند. معلوم شده است که نشانه‌شناسی، به عنوان مطالعه‌ای که این صورت‌های برون‌زبانی^۴ ارتباط را هم در بر می‌گیرد، به بهترین وجهی مناسب بحث در باب دلالت در سینماست که برای انتقال معناهای خود از تصاویر دیداری، زبان، موسیقی، و اصوات دیگر استفاده می‌کند. پژوهشگر سینمایی که این